

Рецензенти:

В.В. Поповський, доктор технічних наук, професор, академік Академії наук прикладної радіоелектроніки, академік Академії зв'язку України, дійсний член IEEE, завідувач кафедри інфокомунікаційної інженерії Харківського національного університету радіоелектроніки

Г.С. Семаков, академік Міжнародної кадрової академії, професор кафедри галузевих правових наук Київського університету права Національної академії наук України, заслужений юрист України

Біленчук П.Д.

Б 82 Стратегія інформаційної безпеки України: правові засади захисту інформації: монографія / П.Д. Біленчук, Л.В. Борисова, О.Л. Кобилянський, В.О. Собина; за ред. П.Д. Біленчука. – К.: Укр ДГРІ, 2018. – 288 с.

Затверджено Вченою радою Української академії підприємництва протокол №3 від 14.05.2018 року та кафедрою галузевих правових наук Київського університету права Національної академії наук України протокол № 3 від 3.04.2018 року

У монографії систематизовано сукупність відомостей про інформаційну безпеку людини і громадянина, суспільства і держави та шляхи її забезпечення.

Розглянуті особливості інформації як об'єкта правового регулювання інформаційної безпеки, юридичної відповідальності за порушення правових норм.

Для науковців, правників, економістів, безпекознавців, спеціалістів правоохоронних органів і спецслужб, працівників цифрових технологій і медіа-сфери, студентів і аспірантів, які вивчають право, економіку, інформацієзнавство, комунікацієзнавство, безпекознавство, сискознавство, детективознавство, поліцієзнавство, експертознавство, інфокомунікаційну інженерію.

УДК 35.078.3(075.8)

Переднє слово: Концептуальні засади стратегії, тактики і мистецтва правового захисту інформації в Україні.....	7
Інформацієзнавство. Комунікацієзнавство. Безпекознавство.....	10
Частина I. Інформація, комунікація і безпека – стратегічні ресурси розвитку суспільства знань.....	10
Розділ 1. Інформацієзнавство і комунікацієзнавство – стратегічні ресурси розвитку суспільства знань.....	10
1.1. Інформація – основа розвитку суспільства знань.....	10
1.1.1. Ера цифрових комунікацій: історіографія формування інформаційно-комунікаційного суспільства знань.....	10
1.1.2. Інформація як базовий елемент сучасного інформаційно-комунікаційного суспільства знань.....	16
1.1.3. Соціальна роль інформації.....	18
1.1.4. Інформаційні ресурси ери цифрової комунікації.....	19
1.1.5. Інформаційне середовище сучасного суспільства знань: інфраструктурна інформатизація цивілізації.....	20
1.2. Формування законодавства про інформацію в Україні.....	28
1.2.1. Інформація як об'єкт правових відносин.....	28
1.2.2. Правове регулювання захисту та обмеження доступу до інформації.....	31
1.2.3. Інформаційне право як система норм, що регулюють відносини в інформаційній сфері.....	34
1.2.4. Правове регулювання відносин в інформаційній сфері.....	36
Контрольні питання.....	40
Розділ 2. Безпекознавство – стратегічний ресурс розвитку суспільства знань.....	41
2.1. Національна безпека: поняття, сутність, характеристика.....	41
2.1.1. Безпекознавство.....	41
2.1.2. Категорія «безпека» у правознавстві.....	42
2.1.3. Національна безпека.....	43
2.1.4. Державна безпека.....	55
2.2. Інформаційна безпека як визначальний компонент національної безпеки.....	59

2.2.1. Концептуальні засади інформаційної безпеки.....	59
2.2.2. Міжнародна інформаційна безпека як актуальна проблема сучасності.....	62
2.2.3. Пріоритети державної безпекової політики України в інформаційній сфері.....	71
2.2.4. Доктрина інформаційної безпеки України.....	76
Контрольні питання.....	78
Тасмознавство. Секретознавство. Конфіденцієзнавство.....	80
Частина II. Правове забезпечення захисту таємної, секретної і конфіденційної інформації.....	80
Розділ 1. Захист таємної інформації в Україні.....	80
1.1. Історіографія становлення та розвитку захисту інформації в Україні.....	80
1.1.1. Витоки правового регулювання захисту інформації.....	80
1.1.2. Правове забезпечення захисту інформації в XIX-XX столітті.....	84
Розділ 2. Правове регулювання захисту державної таємниці в Україні.....	89
2.1. Становлення державних органів, що захищають державну таємницю.....	89
2.2. Результати діяльності Держкомсекретів України.....	91
2.3. Державна таємниця як особливий вид інформації, що захищається.....	92
2.4. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації.....	93
2.5. Законодавче регулювання обігу інформації в Україні.....	94
2.6. Формування системи та органів захисту інформації в Україні.....	102
Контрольні питання.....	107
Розділ 3. Правове регулювання захисту конфіденційної інформації в Україні.....	109
3.1. Службова інформація з обмеженим доступом.....	109
3.1.1. Поняття і сутність службової інформації.....	109
3.1.2. Законодавче забезпечення захисту конфіденційної інформації в Україні.....	110
3.2. Професійна таємниця.....	119
3.2.1. Поняття і сутність професійної таємниці.....	119
3.2.2. Законодавче обмеження доступу до інформації в інтересах правосуддя та судочинства.....	120

3.2.3. Комерційна таємниця.....	126
3.2.4. Банківська таємниця.....	133
3.2.5. Адвокатська таємниця.....	143
3.2.6. Нотаріальна таємниця.....	152
3.2.7. Лікарська таємниця.....	158
3.2.7.1. Історичні витоки формування лікарської таємниці.....	158
3.2.7.2. Правовий порядок розголошення лікарської таємниці.....	161
3.2.7.3. Етичні принципи психіатричної допомоги.....	163
3.3. Охорона інтелектуальної власності.....	166
3.3.1. Історіографія формування правової охорони інтелектуальної власності.....	166
3.3.2. Сучасний стан правової охорони і захисту інтелектуальної власності у світі.....	171
3.3.3. Законодавче забезпечення регулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності в Україні.....	176
3.4. Персональні дані та захист права на невтручання в особисте життя.....	184
3.4.1. Правове забезпечення захисту прав суб'єктів персональних даних у світі.....	184
3.4.2. Правовий захист персональних даних в Україні.....	193
Контрольні питання.....	199
Інновацієзнавство: IT-Право, IT-Економіка, IT-Інтелектуальна власність, IT-Безпека.....	200
Частина III. Інноватика: засоби, методи і технології захисту інформації.....	200
Розділ 1. Правові основи захисту інформації з використанням технічних засобів.....	200
1.1. Правовий захист комп'ютерних програм.....	200
1.1.1. Міжнародно-правові засади охорони комп'ютерних програм.....	200
1.1.2. Законодавче забезпечення захисту комп'ютерних програм в Україні.....	204
1.1.3. Судовий розгляд матеріалів щодо неправомірного використання комп'ютерних програм.....	211
1.2. Юридичні гарантії використання електронного підпису в Україні.....	212
1.2.1. Історичні витоки використання підпису.....	212

1.2.2. Електронний підпис: поняття, сутність, характеристика, правове регулювання.....	213
1.2.3. Електронна комерція: поняття і правове регулювання.....	221
1.2.4. Електронний документ і електронний документообіг: сутність і правове регулювання.....	224
1.3. Криптографічний захист конфіденційної інформації в Україні.....	226
Розділ 2. Концептуальні засади формування інноваційної державної політики у сфері технічного захисту інформації.....	231
2.1. Концепція технічного захисту інформації в Україні.....	231
2.2. Пріоритетні напрями інноваційної державної політики у сфері технічного захисту інформації.....	233
Контрольні питання.....	243
Законодавче, джерелознавче та інформаційно-бібліографічне забезпечення.....	244
1. Законодавче та нормативно-правове забезпечення: закони і нормативно-правові акти.....	250
2. Джерелознавче та інформаційно-бібліографічне забезпечення: навчально-методична, довідкова і наукова література.....	253
3. Авторський дослідницький ресурс.....	256
Додаток А. Правове регулювання інформаційно-комунікаційних відносин в Україні, Європі і світі: порівняльний аналіз.....	275
Додаток Б. Законодавче регулювання інституту банківської таємниці в різних країнах світу: системний аналіз.....	283

ПЕРЕДНЄ СЛОВО: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ, ТАКТИКИ І МИСТЕЦТВА ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Право можна визначити як етичне управління, що застосовується до повідомлення і до мови як форми повідомлення, особливо в тому випадку, коли ця нормативна сторона підпорядкована відомій владі, доволі сильній, щоб надати своїм рішенням ефективної суспільної санкції. Право являє собою процес регулювання «зчеплень», що поєднують поведінку різних індивідуумів, з метою створення умов, у яких можна справляти так звану справедливість і які дозволяють уникнути спорів або принаймні дають можливість вирішити їх.

*Норберт Вінер
Кібернетика і суспільство*

За останні десятиліття інформація стала настільки потужним фактором розвитку суспільства, що призвела до утворення нового інформаційного укладу, що сприяє внутрішньодержавній і світовій інтеграції та реінтеграції¹.

Нормальне функціонування суспільних інститутів та інших форм соціальної діяльності пов'язують із безпекою: для забезпечення безпеки суспільства створюються органи законодавчої, виконавчої та судової влади, силові структури забезпечення безпеки; у сфері підприємницької діяльності самі фірми створюють спеціальні структури забезпечення своєї безпеки, розробляють відповідний комплекс управлінських заходів і дій; у сфері екологічної та техногенної безпеки застосовуються як адміністративно-організаційні, техніко-технологічні засоби і системи, так і системи, котрі не допускають негативного впливу на навколишнє середовище.

Актуальність проблеми правового регулювання суспільних відносин у сфері інформаційної безпеки зумовлена підвищенням ролі інформації в усіх сферах і видах діяльності особистості та держави в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх викликів, загроз, ризиків і небезпек, а також розвитком нових інформаційних відносин, котрі вимагають дотримання і захисту конституційних прав, законних інтересів суб'єктів в інформаційно-комунікаційній сфері.

¹ Реінтеграція – об'єднання елементів раніше існуючої структури на основі нових методів у нову структуру з новими ієрархічними зв'язками.